

Антон Павлович Чехов

Кащанка

Първа глава Лошо поведение

Младото рижо куче – мелез от дакс и уличен пес, – което в муцуна-та много приличаше на лисица, тичаше насам-натам по тротоара и спокойно се озърташе настрани. От време на време се спираше и като скимтеше и повдигаше ту едната, ту другата си помръзнала лапа, се мъчеше да разбере как така се случува, че се заблуди.

То много добре помнеше как беше прекарало деня и накрая се намери на тоя непознат тротоар.

Денят започна така: стопанинът му, дърводелецът Лука Александрич, сложи калпака си, взе под мишница някакъв дървен предмет, завит в червена кърпа, и извика:

– Кашанка, хайде!

Като чу името си, мелезът от дакс и уличен пес излезе изпод тезгяха, дето спеше на талаша, протегна се сладко и се завтече подир стопанина си. Клиентите на Лука Александрич живееха страшно далеч, така че, преди да стигне до всеки един, дърводелецът трябваше по няколко пъти да се отбива в кръчми, за да се подкрепя. Кашанка помнеше, че по пътя се държеше крайно неприлично. От радост, че я бяха взели на разходка, скачаше, втурваше се с лай подир вагоните на конския трамвай, отбиваше се в дворовете и гонеше кучетата. Дърводелецът непрекъснато я губеше от погледа си, спираше и сърдито я навикваше. Веднъж дори настървено сграбчи в шепата си лисичето й ухо, дръпна го и изрече бавно, на срички:

– Да... пук... неш... макар... чумо такава!

След като посети клиентите си, Лука Александрич се отби за малко при сестра си, където пийна и хапна, от сестра си отиде при свой познат книговец, от книговеца – в кръчмата, от кръчмата – при кума си и така нататък. С една дума, когато Кашанка се озова на непознатия тротоар, вече се свечеряваше и дърводелецът се беше налокал като смок. Той размахваше ръце и като въздишаше дълбоко, мърмореше:

– Во гресех роди мя мати во утробе моеи! Ох, грехове, грехове! Ето сега вървим по улицата и гледаме фенерчетата, ала като умрем, в гиена-та огнена ще горим...

Или пък изпаднаше в добродушен тон, повикваше Кашанка и й говореше:

– Ти, Кашанка, си само едно насекомо и нищо повече. Наспоред човека ти си все едно като дюлгерина наспоред дърводелеца...

Като разговаряше с нея така, изведнъж екна музика. Кашанка се озърна и видя, че по улицата право срещу нея върви полк войници. Понеже не понасяше музика, че ѝ разстройваше нервите, тя се замята насам-натам и зави. За голямо нейно учудване дърводелецът, вместо да се изплаши, да заскимти и да залае, се усмихна широко, застана мирно и разпери цялата си шепа, за да отдаде чест. Щом видя, че господарят ѝ не протестира, Кашанка зави още по-силно и в самозабрава хукна през пътя към отсрещния тротоар.

Когато се опомни, музиката вече не свиреше и полка го нямаше. Тя притича през пътя към мястото, където беше оставила стопанина си, но, уви! Дърводелецът вече не беше там. Кашанка хукна напред, после се върна, притича още веднъж през пътя, но дърводелецът сякаш беше потънал в земята... Кашанка започна да души тротоара, като се надяваше да намери стопанина си по миризмата на следите му, но преди това беше минал някакъв негодник с нови каучукови галоши и сега всички тънки миризми се смесваха с острата воня на каучука, така че нищо не можеше да се открие.

Кашанка тичаше насам-натам и не можеше да намери стопанина си, а вече се стъмваше. От двете страни на улицата светнаха фенери и в прозорците на къщите се появиха светлини. Валеше едър пухкав сняг и пременяше в бяло паважа, гърбовете на конете, калпаците на файтонджиите и колкото повече тъмнееше въздухът, толкова по-бели ставаха предметите. Покрай Кашанка непрекъснато се движеха насам-натам непознати клиенти, като ѝ засланиях погледа и я блъскаха с краката си. (Цялото човечество Кашанка делеше на две съвсем неравни части: на стопани и клиенти; между едните и другите имаше съществена разлика: първите имаха право да я бият, а вторите тя имаше право да захапва за краката.) Клиентите бързаха за някъде и не ѝ обръщаха никакво внимание.

Когато стана съвсем тъмно, отчаяние и ужас обзеха Кашанка. Тя се притисна до някаква врата и горчиво заплака. Цял ден бе обикаляла с Лука Александрич и беше се уморила, ушите и лапите ѝ бяха премръзнали, а отгоре на всичко беше и страшно гладна. През целия ден можа да хапне само два пъти: локна у книговезеца малко лепило от брашно и в една кръчма край тезгяха намери кожичка от салам – това бе всичко. Ако беше човек, сигурно щеше да си помисли: „Не, невъзможно е да се живее така! Трябва да се самоубия!“

Втора глава Тайнственият непознат

Но тя не мислеше за нищо, а само плачеше. Когато мекият пухкав сняг съвсем покри гърба и главата ѝ и тя, изнемощяла, се унесе в тежка дрямка, портата изведнъж щракна, изскърца и я удари по хълбока. Тя скочи. От отворената врата излезе някакъв човек, който принадлежеше към категорията на клиентите. Тъй като Кащанка изскимтя и се намери в краката му, той не можеше да не ѝ обърне внимание. Наведе се към нея и попита:

– Ти пък отде се взе? Ударих ли те? Ох, горкото куче, горкото... Хайде, не се сърди, не се сърди... Извинявай.

Кащанка погледна непознатия през снежинките, нависнали по клепките ѝ, и видя късичко и дебело човече с обръснато закръглено лице, с цилиндър и разкопчана шуба.

– Защо така скимтиш? – продължи той, като махаше с пръст снега от гърба ѝ. – Къде е стопанинът ти? Сигурно си се изгубило? Ах, горкото кученце! Какво ще правим сега?

Доловила в гласа на непознатия топла, сърдечна нотка, Кащанка близна ръката му и заскимтя още по-жално.

– Ами ти си ми било хубаво, смешничкото ми! – каза непознатият. – Същинска лисица! Е, няма какво да се прави, тръгвай с мен! Може и да потрѣбваш за нещо... Хайде, хоп!

Той подсмукна с устни и направи на Кащанка знак с ръка, който можеше да означава само едно: „Да вървим!“ Кащанка тръгна.

След не повече от половин час тя вече се намираще на пода в голяма светла стая и навела глава настрани, гледаше с умиление и любопитство непознатия, който седеше на масата и похапваше. Той ядеше и ѝ хвърляше късчета... Отначало ѝ даде хляб и зелена коричка от кашкавал, после късче месо, половин пирожка, кости от кокошка, а тя, прегладняла, изяде всичко толкова бързо, че не успя да разбере вкуса му. И колкото повече ядеше, толкова по-силно усещаше глад.

– Лошо те хранят твоите стопани! – каза непознатият, като я гледаше как страшно лакомо гълта цели парчета, без да ги дъвче. – И какво си мършаво! Кожа и кости...

Кащанка изяде много, но не се нахрани, а само се упои от храната. След яденето тя се изтегна сред стаята, опъна краката си и като

чувстваше в цялото си тяло приятна отпадналост, завъртя опашка. Докато новият й стопанин, излегнал се в креслото, пушеше пура, тя въртеше опашка и решаваше въпроса: къде е по-добре – у непознатия или у дърводелеца? Обстановката у непознатия е бедна и грозна; освен креслата, дивана, лампата и килимите няма нищо друго и стаята изглежда празна; а квартирата на дърводелеца е претъпкана с разни неща: има маса, тезгях, купчина талаш, рендета, длета, триони, клетки с щиглец, дървено корито... У непознатия не мирише на нищо, а в квартирата на дърводелеца винаги е задимено и мирише чудесно на лепило, лак и стърготини. Затова пък непознатият има едно много важно предимство – той дава много ядене и трябва да му се признае, че когато Кащанка седеше край масата и го гледеше угоднически, нито веднъж, не я удари, не затропа с крак и нито веднъж не извика: „Маарш от тук, проклетнице!“

След като изпуши пурата си, новият господар излезе и след малко се върна с дюшечето в ръка.

– Хей, куче, я ела! – каза той и сложи дюшечето в ъгъла до дивана. – Лягай тук! Спи!

После загаси лампата и излезе. Кащанка се просна на дюшечето и затвори очи; от улицата се чу лай и тя поиска да му отвърне, но изведнъж неочаквано я обзе тъга. Тя си спомни Лука Александрич, сина му Федюшка, уютното местенце под тезгяха... Спомни си как през дългите зимни вечери, когато дърводелецът рендосваше или четеше на глас вестника, Федюшка обикновено играеше с нея... Той я издърпваше за задните лапи изпод тезгяха и правеше с нея такива фокуси, че й притъмняваше пред очите и всички стави я заболяваха. Караше я да ходи на задните си лапи, правеше я на камбана, тоест дърпаше я силно за опашката, а тя виеше и лаеше, даваше й да мирише тютюн... Особено мъчителен беше следният фокус: Федюшка завързваше на конец парче месо и го даваше на Кащанка, а когато тя го глътнеше, той го издърпваше обратно от стомаха й, като се смееше високо. И колкото по-ярки бяха спомените, толкова по-силно и тъжно скимтеше Кащанка.

Но скоро умората и топлината надвиха тъгата... Тя заспиваше. Във въображението й затичаха кучета; притича между другото и рошавият стар пудел, който бе видяла днес на улицата, с бяло на очите и кичури вълна около носа. Федюшка с длето в ръка се завтече подир пудела, после изведнъж се покри с рошава козина, залая весело и се намери до Кащанка. Дватамата подушиха добродушно носовете си и изтичаха на улицата...

Трета глава

Ново, твърде приятно запознанство

Когато Кашанка се събуди, вече беше светло и от улицата долиташе шум, какъвто има само денем. В стаята нямаше никого. Кашанка се протегна, прозя се и сърдита и навъсена се разходи из стаята. Подуши ъглите и мебелите, надникна в антрето и не намери нищо интересно. Освен вратата, която водеше към антрето, имаше още една врата. Като помисли малко, Кашанка задраска с лапи по нея, отвори я и влезе в друга стая. Тук на кревата, покрит с пухкаво одеяло, спеше клиент, в когото тя позна вчерашния човек.

– Рррр... – заръмжа тя, но като си спомни за вчерашното ядене завъртя опашка и започна да души.

Подуши дрехите и ботушите на непознатия и откри, че миришат силно на кон. От спалнята водеше за някъде още една врата, също затворена. Кашанка задраска и по тая врата, натисна я с гърди, отвори я и веднага почувства странна, много подозрителна миризма. Като ръмжеше и се оглеждаше с предчувствие за някаква неприятна среща, влезе в малка стаичка с мръсни тапети и от страх отстъпи назад. Тя видя нещо неочаквано и страшно. Навел шия и глава до земята, разперил криле и засъскал, право срещу нея вървеше сив гъсок. Малко встрани от него върху дюшече лежеше бял котарак; като съзря Кашанка, той скочи, изви гърба си на дъга, вирна опашка и също засъска, а козината му настръхна. Кучето не на шега се изплаши, но като не желаше да издава страха си, залая силно и се хвърли срещу котарака... Котаракът още повече изви гръб, засъска и удари Кашанка с лапа по главата, Кашанка отскочи, приклепна на четири лапи и като протегна муцуната си към котарака, залая силно, пискливо; тогава гъсокът се приближи отзад и здравата я чукна по гърба с човката си. Кашанка скочи и се хвърли срещу гъсока...

– Какво е това? – чу се висок сърдит глас и в стаята влезе непознатият по халат и с пура между зъбите. – Какво значи това? По местата си!

Той се приближи до котарака, перна го по извития гръб и каза:

– Фьодор Тимофеич, какво значи това? Сбихте се, а? Ах ти, стари вагабонтино! Лягай!

После се обърна към гъсока и извика:

– Иван Иванович, на мястото си!

Котаракът легна покорно на дюшечето си и затвори очи. Ако се

съдеше по израза на муцуната и мустаците му, той също беше недоволен, че избухна и се сби. Кащанка заскимтя обидено, а гъсокът опъна шия и заговори нещо бързо, разпалено и отсечено, но съвсем неразбрано.

– Добре, добре! – каза стопанинът и се прозя. – Трябва да живеете в мир и сговор – той погали Кащанка и продължи: – А ти, червенушко, не се страхувай... Добри са те, няма да ти сторят зло. Почакай, ами как ще те наричаме? Без име не може, драги.

Непознатият помисли и каза:

– Ето какво... Ти ще бъдеш Лелка... Разбираш ли? Лелка!

И като повтори няколко пъти думата „Лелка“, той излезе. Кащанка седна и започна да наблюдава. Котаракът лежеше неподвижно на дюшечето и се преструваше, че спи. Гъсокът, като опъваше шия и тъпчеше на едно място, продължаваше да говори нещо бързо и разпалено. Изглежда, беше много умен гъсок; всеки път след дългата тирада той отстъпваше учуден назад и си придаваше вид, че се възхищава от речта си... Като го послуша малко и му отвърна с „Pppp...“, Кащанка започна да души по ъглите. В един ъгъл имаше малко коритце, в което видя накуснат грах и размекнати корички ръжен хляб. Опита граха – безвкусно, опита коричките – и започна да яде. Гъсокът никак не се засегна, че непознатото куче му яде от храната, а, напротив, заговори още по-разпалено и за да докаже доверието си, приближи се сам до коритцето и изяде няколко грахови зърна.

Четвърта глава Чудеса на чудесата

След малко непознатият пак влезе и донесе някакъв странен предмет, който приличаше на врата и на буквата „П“. Върху напречната страна на това дървено, грубо сковано „П“ висеше камбана и беше завързан пистолет; от езика на камбаната и от петлето на пистолета висяха връвчици. Непознатият постави П-то сред стаята, дълго развързва и завързва нещо, после погледна гъсока и рече:

– Иван Иванич, заповядайте!

Гъсокът се приближи до него и се спря в очаквателна поза.

– Така-а – каза непознатият, – да започнем отначало. Най-напред се поклони и направи реверанс! Живо!

Иван Иванич опъна шия, закима на всички страни и шляпна с крак.

– Така, браво... Сега умри!

Гъсокът легна на гръб и вирна крака нагоре. Като направи още няколко подобни дребни фокуса, непознатият изведнъж се хвана за главата, лицето му изрази ужас и той завика:

– Помощ! Пожар! Горим!

Иван Иванич се спусна към П-то, взе в човката си връвчицата и заби камбаната.

Непознатият остана много доволен. Той погали гъсока по шията и каза:

– Браво, Иван Иванич! Сега си представи, че си бижутер и продаваш злато и брилянти. Представи си сега, че идваш в своя магазин и зарварваш в него крадци. Как ще постъпиш в такъв случай?

Гъсокът взе в човката си другата връвчица и я дръпна, при което веднага се раздаде оглушителен изстрел. На Кашанка много се хареса биенето на камбаната, а от изстрела изпадна в такъв възторг, че започна да тича около П-то и да лае.

– Лелко, на мястото си! – извика й непознатият. – Млък!

Работата на Иван Иванич не свърши с гърмежа. Цял час след това непознатият го кара да тича около него на корда и плющя с камшик, а гъсокът трябваше да скача през препятствия и обръч, да се изправя на задните си крака, тоест да сяда на опашката си и да маха с крака. Кашанка не откъсваше поглед от Иван Иванич, висеше от възторг и няколко пъти се втурваше подире му със звънлив лай. Като умори и гъсока, и

себе си, непознатият избърса потта от челото си и извика:

– Маря, повикай ми Хавроня Ивановна!

След малко се чу груктене... Кашанка заръмжа, придаде си твърде храбър вид и за всеки случай застана по-близо до непознатия. Вратата се отвори, в стаята надникна някаква стара жена и като каза нещо, пусна вътре черна, много грозна свиня. Без да обръща никакво внимание на ръмженето на Кашанка, свинята вирна зурлата си и весело загруктя. Изглежда, беше й много приятно, че вижда стопанина си, котарака и Иван Иванич. Когато се приближи до котарака, го бутна леко по корема със зурлата си, след което заговори за нещо с гъсока, в движенията, в гласа и трептенето на опашчицата й се долавяше голямо добродушие. Кашанка веднага разбра, че е безполезно да ръмжи и лае срещу такива субекти.

Стопанинът прибра П-то и извика:

– Фьодор Тимофеич, заповядайте!

Котаракът стана, лениво се протегна и се приближи до свинята без желание, сякаш правеше някому услуга.

– Така-а, да започнем с египетската пирамида – подхвана стопанинът.

Той дълго обяснява нещо, после изкомандва: „Едно... две... три!“ При думата „три“ Иван Иванич размаха криле и скочи върху гърба на свинята... Когато той, като пазеше равновесие с крилата и шията си, се закрепил върху четинестия гръб, Фьодор Тимофеич флегматично и лениво, с явно пренебрежение и такъв вид, сякаш го презираше и пукната пара не даваше за изкуството си, се покатери върху гърба на свинята, после се покачи без желание върху гъсока и застана на задните си лапи. Образува се онова, което непознатият наричаше „египетска пирамида“. Кашанка изскимтя от възторг, но в това време старикът котарак се прозя и загубил равновесие, падна от гъсока. Иван Иванич се олюля и също падна. Непознатият завика, замаха с ръце и пак започна да обяснява нещо. След като се занимава цял час с пирамидата, неуморимият стопанин се залови да учи Иван Иванич да язди върху котарака, после взе да учи котарака да пуши и други такива.

Учението завърши с това, че непознатият избърса потта от челото си и излезе, Фьодор Тимофеич с отвращение изсумтя, легна на дюшечето и затвори очи, Иван Иванич се запъти към коритцето, а свинята беше отведена от старата жена. Благодарение на безбройните нови впечатления денят мина за Кашанка незабелязано, а вечерта тя беше вече настанена заедно с дюшечето й в малката стая с мръсните тапети и

Кащанка

пренощува в компанията на Фьодор Тимофеич и гъсока.

Пета глава Талант! Талант!

Мина месец.

Кащанка вече свикна всяка вечер да я хранят с вкусна храна и да я наричат Лелка. Свикна и с непознатия, и с новите си съжители. Животът ѝ потече като по вода.

Всички дни започваха еднакво. Обикновено най-рано се събуждаше Иван Иванич и веднага се приближаваше до Лелка или до котарака, прегъваше шия и започваше да говори нещо разпалено и убедително, но както и преди неразбрано. Понякога вдигаше нагоре глава и произнасяше дълги монолози. През първите дни на познанството Кащанка мислеше, че той говори толкова, защото е много умен, но мина известно време и тя загуби към него всякакво уважение; когато пристъпваше към нея с дългите си речи, тя вече не въртеше опашка, а се държеше с него като с досаден бърборко, който не дава на никого да спи, и без изобщо да се церемони, му отговаряше: „Prrr...“

Виж, Фьодор Тимофеич беше съвсем друг господин. След като се събудеше, той не издаваше никакъв звук, не помръдваше и дори не отваряше очи. Той с удоволствие не би се събудял, защото, по всичко личеше, не обичаше особено живота. Нищо не го интересуваше, към всичко се отнасяше небрежно и с безразличие, презираше всичко и дори когато изяждаше вкусния си обяд, сумтеше с отвращение.

Като се събудеше, Кащанка започваше да се разхожда из стаята и да души по ъглите. Само на нея и на котарака се разрешаваше да се разхождат из цялата жилище: гъсокът нямаше право да пристъпва прага на малката стая с мръсните тапети, а Хавроня Ивановна живееше някъде на двора в барачка и се появяваше само при учение. Стопанинът се събуждаше късно и след като изпиеше няколко чая, веднага се залавяше за фокусите си. Всеки ден в стайката се внасяха П-то, камшикът, обръчите и всеки ден се извършваше почти едно и също. Учението продължаваше три-четири часа, така че понякога Фьодор Тимофеич се олюляваше като пиян от умора. Иван Иванич разтваряше човката си и дишаше тежко, а стопанинът ставаше червен и все не можеше да избърше потта от челото си.

Учението и обядът правеха дните много интересни, вечерите обаче протичаха доста скучно. Обикновено вечер стопанинът отиваше някъде

и вземаше със себе си гъсока и котарака. Като останеше сама, Лелка лягаше на дюшечето си и ѝ ставаше тъжно... Тъгата се промъкваше някак незабелязано и я обземаше постепенно, както мракът обгръща стаята. Започваше с това, че загубваше всякакво желание да лае, да яде, да тича из стаите и дори да гледа, после във въображението ѝ се появяваха някакви две смътни фигури, нито кучета, нито хора, със симпатични, мили, но неясни физиономии; когато те се появяваха, Лелка въртеше опашка и ѝ се струваше, че някъде и някога ги беше виждала и обичала... И всеки път, когато заспиваше, чувстваше, че от тези фигури лъха на лепило, стърготини и лак.

Когато съвсем свикна с новия си живот и от мършав, костелив уличен пес се превърна в охранено, грижливо гледано куче, веднъж преди учение стопанинът я погали и каза:

– Време е вече, Лелко, да се заловим за работа. Стига си мързелувала. Искам да те направя артистка... Ти искаш ли да станеш артистка?

И той започна да я учи на различни неща. На първия урок тя се учеше да стои и да ходи на задни лапи, което страшно ѝ харесваше. На втория урок трябваше да скача на задни лапи и да хваща бучката захар, която учителят държеше високо над главата ѝ. По-късно на следващите уроци танцуваше, тичаше на корда, виеше в такт с музиката, биеше камбана и стреляше, а след месец можеше вече успешно да замени Фьодор Тимофеич в египетската пирамида. Учеше се с голямо желание и беше доволна от успехите си; тичането с изплезен език на корда, скачането през обръч и язденето върху стария Фьодор Тимофеич ѝ доставяха извънредно голямо удоволствие. Всеки сполучлив фокус тя съпровождаше със звънлив възторжен лай, а учителят ѝ се дивеше, изпаднаше също във възторг и потриваше ръце.

– Талант! Талант! – казваше той. – Явен талант! Ти положително ще имаш успех!

И Лелка така свикна с думата „талант“, че всеки път, когато стопанинът я произнасяше, тя подскачаше и се озърташе, сякаш това беше името ѝ.

Шеста глава

Неспокойна нощ

На Лелка ѝ се присъни кучешки сън, че уж някакъв вратар я гони с метла, и се събуди от уплаха.

В стаята беше тихо, тъмно и много задушно. Хапеха я бълхи. Порано никога не беше се страхувала от тъмнината, но сега, който знае защо, я достраша и ѝ се прииска да лае. В съседната стая стопанинът високо въздъхна, малко след това изгрухтя в барачката си свинята и пак всичко замлъкна. Когато мислиш за ядене, ти става по-леко на душата и Лелка се замисли над това, как днес открадна от Фьодор Тимофеич един кокошки крак и го скри в гостната между шкафа и стената, където имаше толкова много паяжина и прах. Какво ѝ пречеше да отиде сега и да погледне: цял ли е кракът или не? Много вероятно стопанинът го бе намерил и изял. Но преди зори не може да се излиза от стаята – така бе наредено. Лелка затвори очи, за да заспи по-бързо, тъй като знаеше от опит, че колкото по-скоро заспиш, толкова по-скоро настъпва утрото. Но изведнъж близо до нея се раздаде странен вик, който я накара да трепне и да се изправи на четири крака. Беше извикал Иван Иванич и викът му не беше обикновеното му бърборене и убеждаване, а някак си див, остър и неестествен, наподобяващ скърцане на отваряща се врата. Като не можа да различи и да разбере нищо в тъмното, Лелка изпита още по-силен страх и изръмжа:

– Ррррр...

Мина известно време, толкова, колкото трябва, за да се огложди хубав кокал; викът не се повтори. Лека-полека Лелка се успокои и задряма. Присъניה ѝ се две големи черни кучета с кичури миналогодишна козина по бедрата и хълбоците; те ядяха лакомо в голямо корито остатъци от храна, от които се вдигаха бяла пара и много вкусна миризма; от време на време поглеждаха към Лелка, зъбеха се и ръмжаха: „Няма да ти дадем на теб!“ Но от къщата изтича селянин с кожух и ги прогони с камшик; тогава Лелка се приближи до коритото и започна да яде, но щом селянинът се скри вътре, двете черни кучета се нахвърлиха с рев върху нея и изведнъж пак се раздаде остър вик.

– К-хе! К-хе-хе! – извика Иван Иванич.

Лелка се събуди, скочи и без да слиза от дюшечето, започна силно да лае, та чак виеше. Беше ѝ се сторило, че този път вика не Иван

Иванич, а някой друг, чужд. И кой знае защо, в барачката пак изгрухтя свинята.

И ето че се чу шляпане на чехли и в стаичката влезе стопанинът по халат и със свещ. Мъждукащата светлина заподскача по мръсните тапети и тавана и прогони мрака. Лелка видя, че в стаята няма външен. Иван Иванич седеше на пода и не спеше. Крилете му бяха разперени, а човката му – разтворена и изобщо имаше вид, сякаш беше много уморен и жаден. Старият Фьодор Тимофеич също не спеше. Сигурно и той беше се събудил от вика.

– Иван Иванич, какво ти е? – попита стопанинът гъсока. – Защо викаш? Болен ли си?

Гъсокът мълчеше. Стопанинът го попипа по шията, помилва го по гърба и каза:

– Чуден си. И ти не спиш, и на другите не даваш да спят.

Когато стопанинът излезе и отнесе светлината, настъпи пак мрак. Лелка изпитваше страх. Гъсокът не викаше, но пак започна да ѝ се привижда, че някой стои в мрака. Най-страшното беше, че не можеше да ухапе този някой, тъй като беше невидим и нямаше форма. И кой знае защо, мислеше, че тая нощ непременно трябва да се случи нещо много лошо. Фьодор Тимофеич също беше неспокоен. Лелка го чуваше как се въртеше на дюшечето си, прозяваше се и тръскаше глава.

Някъде навън се почука на врата и в барачката изгрухтя свинята. Лелка заскимтя, протегна предните си лапи и сложи върху тях главата си. В чуването на вратата, в грухтенето на свинята, която, кой знае защо, не спеше, в мрака и в тишината ѝ се стори, че има нещо също така тъжно и страшно, както и във вика на Иван Иванич. Всичко беше разтревожено и неспокойно, но защо? Кой бе този някой, който не се виждаше? Ето че до Лелка пламнаха за миг две мътни зелени искрици. За пръв път, откак се познаваха, при нея дойде Фьодор Тимофеич. Какво искаше? Лелка му лизна лапата и без да го пита защо е дошъл, зави тихо и на разни гласове.

– К-хе! – извика Иван Иванич. – К-хе-хе!

Пак се отвори вратата и влезе стопанинът със свещ. Гъсокът седеше в предишната си поза, с раззинала човка и разперени криле. Очите му бяха затворени.

– Иван Иванич! – повика го стопанинът.

Гъсокът не мръдна. Стопанинът седна пред него на пода, гледа го известно време мълчаливо и каза:

– Иван Иванич! Какво значи това? Да не би да умираш? Ах, сега си

спомних, спомних си! – извика той и се хвана за главата. – Зная от какво е! Заради това, че днес те настъпи един кон! Боже мой, Боже мой!

Лелка не разбираше какво говори стопанинът ѝ, но по лицето му четеше, че и той очаква нещо ужасно. Тя протегна муцуна към тъмния прозорец, през който, както ѝ се струваше, гледаше някой, и зави.

– Той умира, Лелко! – каза стопанинът и плесна с ръце. – Да, умира! В стаята ви е дошла смъртта. Какво да правим?

Блед, разтревожен, стопанинът се прибра в спалнята си, като въздишаше и клатеше глава. Лелка я беше страх да остане на тъмно и тръгна подире му. Той седна на кревата и няколко пъти повтори:

– Боже мой, какво да правя?

Лелка се въртеше в краката му и не разбираше защо ѝ е така тъжно и защо всички толкова се безпокоят, и в старанието си да разбере следеше всяко негово движение. Фьодор Тимофеич, който рядко напускаше дюшечето си, също влезе в стаята на стопанина и започна да се търка в краката му. Тръскаше глава, сякаш искаше да изтърси от нея тъжните си мисли, и подозрително поглеждаше под кревата.

Стопанинът взе чинийка, наля в нея вода от мивката и пак отиде при гъсока.

– Пийни, Иван Иванович! – каза той нежно и сложи чинийката пред него. – Пийни, миличък.

Но Иван Иванович не мърдаше и не отваряше очи. Стопанинът наведе главата му към чинийката и потопи човката му във водата, но гъсокът не пи; още по-широко разпери криле и главата му остана да лежи в чинийката.

– Не, вече нищо не може да се направи! – въздъхна стопанинът. – Всичко е свършено. Отиде си Иван Иванович!

И по бузите му запълзяха блестящи капчици както по прозорците при дъжд. Без да разбират какво става, Лелка и Фьодор Тимофеич се притискаха до него и с ужас гледаха гъсока.

– Клетият Иван Иванович! – говореше стопанинът и печално въздишаше. – А пък аз мечтаех как напролет ще те закарам на дачата и ще се разхождаме двамата по зелената трева. Мило животно, друже мой, няма те вече! Как ще я карам сега без теб?

На Лелка ѝ се струваше, че и с нея ще се случи същото, тоест че тя също тъй по неизвестна причина ще затвори очи, ще опъне крака, ще се озъби и всички ще я гледат с ужас. Навярно същите мисли се въртяха и в главата на Фьодор Тимофеич. Никога преди старият котарак не е бил толкова навъсен и мрачен както сега.

Разсъмваше се и в стаята вече го нямаше онзи невидим, който тъй плашеше Лелка. Когато съвсем се съмна, дойде портиерът, хвана гъсока за краката и го отнесе някъде. А след малко се показа старата жена и изнесе коритцето.

Лелка отиде в гостната и погледна зад шкафа: стопанинът не беше изял кокошия крак, той си беше на мястото сред праха и паяжината. На Лелка ѝ беше мъчно, тъжно и ѝ се плачеше. Тя дори не помириса кокала, а се мушна под дивана, седна и заскимтя тихо с тънко гласче:

– Ским-ским-ским...

Седма глава Несполучливият дебют

Една прекрасна вечер стопанинът влезе в стаичката с мръсните тапети и като потриваше ръце, каза:

– Да-а...

Той искаше да каже още нещо, но не го каза и излезе. Лелка, която отлично беше изучила лицето и интонацията му по време на уроците, се досети, че е развълнуван, загрижен и сякаш сърдит. Малко след това той се върна и каза:

– Днес ще взема Лелка и Фьодор Тимофеич. В египетската пирамида днес ти, Лелка, ще заместиш покойния Иван Иванович. Дявол да го вземе! Нищо още не е готово, не е научено, малко репетиции направихме! Ще се изложим, ще се провалим!

После пак излезе, но след малко се върна с шуба и цилиндър. Като се приближи до котарака, го хвана за предните лапи, вдигна го и го скри в пазвата си под шубата, а Фьодор Тимофеич изглеждаше съвсем равнодушен и дори не се потруди да си отвори очите. За него, изглежда, бе абсолютно все едно дали ще лежи, или ще го вдигнат за краката, дали ще се търкаля на дюшечето си, или ще стои под шубата в пазвата на стопанина си...

– Лелко, да вървим – каза стопанинът.

Без да разбира нищо, Лелка тръгна подире му, като въртеше опашка. След малко тя вече седеше в шейна в краката на стопанина си и слушаше как той мърмореше, като се свиваше от студ и вълнение:

– Ще се изложим! Ще се провалим!

Шейната спря пред голямо странно здание, което приличаше на обърнат супник. Дългият вход на това здание с три стъклени врати беше осветен от дузина силно светещи фенери. Вратите се отваряха шумно и поглъщаха като уста хората, които сновяха край входа. Имаше много хора, често към входа притичваха и коне, но кучета не се виждаха.

Стопанинът взе Лелка на ръце и я мушна в пазвата си под шубата, където беше Фьодор Тимофеич. Там беше тъмно и задушно, но топло. За миг пламнаха две мътни зелени искрици – котаракът беше отворил очи, обезпокоен от студените твърди лапи на съседката си. Лелка лизна ухото му и в желанието да се намести колкото може по-удобно, замърда неспокойно, изпотъпка го със студените си лапи и без да иска, извади

главата си от шубата, но веднага изръмжа сърдито и се мушна вътре. Стори й се, че видя грамадна, слабо осветена стая, пълна с чудовища; зад прегради и решетки, наредени от двете страни на стаята, надничаха страшни муцуни: конски, рогати, дългоухи и някаква си дебела, огромна муцуна с опашка вместо нос и с две дълги оглогзгани кости, които стърчаха от устата й.

Под лапите на Лелка котаракът замаяка дрезгаво, но в това време шубата на стопанина се разтвори, той каза „Хоп!“ и Фьодор Тимофеич и Лелка скочиха на пода. Вече бяха в малка стая със сиви дъсчени стени; освен ниска масичка с огледало, столче и парцали, накачени по ъглите, тук нямаше никакви други мебели и вместо лампа или свещ гореше ярко пламъче, наподобяващо ветрило и прикачено към тръбичка, забита в стената. Фьодор Тимофеич облиза кожата си, смачкан от Лелка, мушна се под столчето и легна. Стопанинът, все още развълнуван и потривашъ ръце, започна да се съблича... Той се съблече така, както обикновено се събличаше къщи, за да легне под пухкавото одеяло, тоест свали всичко освен бельото си, после седна на столчето и като се гледаше в огледалото, започна да върши странни неща със себе си. Най-напред си сложи на главата перука с път и два кичура, които приличаха на рога, после дебело намаза лицето си с нещо бяло, а върху бялата боя взе, че нарисува вежди, мустаци и румени бузи. Но с това не се свършиха чудатостите му. След като изпоплеска лицето и шията си, той започна да навлича някаква необикновена дреха, която на нищо не приличаше и каквато Лелка не беше виждала никога преди нито по къщите, нито на улицата. Представете си едни такива много широки панталони, ушити от басма на едри цветя, която се използва в еснафските къщи за пердета и облицане на мебели, панталони, които се закопчават чак под мишниците; единият крачол е ушит от кафява басма, другият – от светложълта. Като потъна в тях, стопанинът си сложи и басмена блуза с голяма назъбена яка и златна звезда на гърба, пъстри чорапи и зелени обуща...

Шарките се забиха в очите и сърцето на Лелка. Белоликата фигура, която приличаше на чувал, имаше миризмата на стопанина, гласът й беше също познат, на стопанина й, но имаше минути, когато Лелка се измъчваше от съмнения и тогава беше готова да избяга от шарената фигура и да залае. Новото място, пламъчето, наподобяващо ветрило, миризмата, промяната, станала със стопанина й – всичко това всяваше в нея смътен страх и предчувствие, че непременно ще се сблъска с нещо ужасно, подобно на дебелата муцуна с опашка вместо нос. А на това отгоре някъде далеч зад стената свиреше тая омразна музика и от време на

време се чуваше необясним рев. Едно нещо само я успокояваше – невъзмутимостта на Фьодор Тимофеич. Той най-спокойно си дремеше под столчето и не отваряше очи дори когато го местеха.

Някакъв човек с фрак и бяла жилетка надникна в стаята и каза:

– Сега е номерът на мис Арабела. След нея сте вие.

Стопанинът не отговори нищо. Той извади изпод масата малък куфар, седна и зачака. По устните и ръцете му личеше, че се вълнува, и Лелка долавяше трескавото му дишане.

– Monsieur Жорж, заповядайте! – извика някой отвън.

Стопанинът стана и се прекръсти три пъти, после измъкна котарака изпод столчето и го пхна в куфара.

– Ела, Лелко! – каза той тихо.

Без да разбира нищо, Лелка се приближи до ръцете му; той я целуна по главата и я сложи до Фьодор Тимофеич. Сетне настъпи мрак... Лелка газеше котарака, драскаше по стените на куфара и от ужас не можеше да произнесе никакъв звук, а куфарът се люшкаташе като върху вълни и се тресеше...

– Ето ме и мен! – извика високо стопанинът. – Ето ме и мен!

Лелка почувства, че след тоя вик куфарът се удари в нещо твърдо и престана да се люшка. Чу се силен дебел рев: някого удряха и този някой, сигурно муцуната с опашка вместо нос, реवेशе и се смееше толкова високо, че заключалките на куфара се затресоха. В отговор на тоя рев се разнесе рязък, креслив смях – стопанинът се смееше така, както никога не беше се смял вкъщи.

– Ха! – извика той, като се мъчеше да надвика рева. – Уважаема публика! Току-що идвам от гарата! Помина се баба ми и ми остави наследство! Куфарът ми нещо много тежи – сигурно има злато... Ха-а! Ами ако има милион! Сега ще отворим и ще видим...

Щракна ключалката на куфара. Силна светлина блъсна Лелка в очите; тя изскочи от куфара и зашеметена от рева, затича бързо, с все сила около стопанина си и залая силно.

– Ха! – извика стопанинът. – Чичко Фьодор Тимофеич! Скъпа Леличко! Мили роднини, каква е тая работа?

Той се просна по корем на пясъка, хвана котарака и Лелка и ги запрегръща. Докато я стискаше в обятията си, Лелка огледа набързо тоя свят, в който я беше запратила съдбата, и поразена от грандиозността му, за миг замря от учудване и възторг, после се изтръгна от обятията на стопанина и от силните впечатления започна да се върти като пумпал на едно място. Новият свят беше величествен и изпълнен с ярка светлина;

където и да погледнеше, навсякъде, от пода до тавана, се виждаха само лица, лица, лица и нищо друго.

– Леличко, моля ви, седнете! – извика стопанинът.

Лелка помнеше какво значи това, скочи на стола и клекна. Тя погледна стопанина си. Очите му както винаги гледаха сериозно и ласкаво, но лицето му, особено устата и зъбите, бяха обезобразени от широка неподвижна усмивка. Той се кикотеше, подскачаше, гърчеше раменете си и се преструваше, че му е много весело сред тия безброй лица. Лелка повярва на неговата веселост, изведнъж почувства с цялото си тяло, че тия безброй лица я гледат, вирна лисичата си муцуна и радостно зави.

– Леличко, вие поседете – каза ѝ стопанинът, – а ние с чичко ще поиграем камаринска¹.

Фьодор Тимофеич, докато чакаше кога ще го накарат да върши глупости, стоеше и равнодушно поглеждаше настрана. Сега играеше флегматично, небрежно и непохватно и по движенията, опашката и мустациите му личеше, че презира дълбоко и тълпата, и ярката светлина, и стопанина, та и себе си... Като изигра своето, той се прозя и клекна.

– Хайде сега, Леличко – каза стопанинът, – най-напред двамата ще попеем, а после ще потанцуваме. Нали?

Той извади от джоба си свирчица и засвири. Лелка не можеше да понася музика и затова неспокойно замърда върху стола и зави. Отвсякъде се чуваха викове и аплодисменти. Стопанинът се поклонил и щом всичко утихна, продължи да свири... Когато взе една много висока нота, някъде горе сред публиката някой ахна високо.

– Тате! – извика детски глас. – Та това е Кашанка!

– Наистина е Кашанка! – потвърди пианско дрезгаво тенорче. – Кашанка! Федюшка, Господ да ме убие, ако това не е Кашанка! Фю-фю!

Някой свирна от галерията и два гласа, единият – детски, другият – мъжки, извикаха високо:

– Кашанка! Кашанка!

Лелка трепна и погледна натам, откъдето я извикаха. Две лица: едното космато, пианско и ухилено, другото – пълно, с червени бузи и уплашено, я блъснаха в очите, както преди я блъсна ярката светлина... Тя си спомни, падна от стола и се завря в пясъка, после скочи и с радостен вой се втурна към тези лица. Разнесе се оглушителен рев, изпълнен със свирки, и рязък детски вик:

– Кашанка! Кашанка!

---

1. Руска народна песен и танц.

Лелка прескочи през оградата, после през някакво рамо и се озова в една жожа; за да стигне на по-горния балкон, трябваше да прескочи една висока стена; тя подскочи, но не успя да се прехвърли и се плъзна по стената. След това минаваше от ръце на ръце, ближеше някакви ръце и лица, изкачваше се все по-нагоре и нагоре и най-сетне стигна галерията...

След половин час Качанка вече вървеше по улицата подир хората, от които миришеше на лепило и лак. Лука Александрич се олюляваше и инстинктивно, от опит, се стареше да върви по-настрана от канавката.

– В бездне греховней валяюся во утробе моей – мърмореше той. – А ти, Качанка, си недоумение. Наспоред човека ти си все едно като дюлгерина наспоред дърводелеца.

До него вървеше Федюшка с бащиния си каскет на главата. Качанка ги гледаше отзад и й се струваше, че отдавна върви така подир тях и се радва, че животът й не беше секвал нито за миг.

Спомни си стаичката с мръсните тапети, гъсока, Фьодор Тимофеич, вкусните обеда, учението, цирка, но всичко сега й се струваше като някакъв продължителен, объркан и тежък сън...

1887

КРАЙ

© Илиана Вladoва, превод от руски

Антон Павлович Чехов
Каштанка, 1887

Сканиране, разпознаване и редакция: NomaD, 2009
Издание: Антон Павлович Чехов. Дамата с кученцето (сборник). Издателство „Труд“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11142>]